

Asia: VN/16835/2024

Lausuntopyyntö etukäteismaksusta tuomioistuimissa

Lausunnonantajan lausunto

Miten katsotte etukäteismaksun vaikuttavan asianosaisen harkintaan asiansa saattamisesta tuomioistuimen ratkaistavaksi?

Etukäteismaksu todennäköisesti vaikuttaisi siihen, että valituksia tehtäisiin harkitummin, koska valittaja joutuisi konkreettisesti maksamaan maksun ennen vireille panoa. Toki varjopuolena on se, että oikeudenkäyntimaksun maksamisen estyminen rahan puutteen vuoksi sillä hetkellä, kun valitus pitäisi saattaa vireille, ei saisi muodostua ylivoimaiseksi esteeksi käyttää tuomioistuinpalveluita. Henkilö, joka saa oikeusapua, on myös vapautettu oikeudenkäyntimaksusta. Oikeusapulaissa on kuitenkin rajoituksia siihen, missä hallintolainkäytössä käsiteltävissä asioissa oikeusapua voi saada.

Etukäteismaksun määrääminen todennäköisesti vähentäisi ainakin esim. sarjavalituksia, joiden taustalla saattaa olla tilanne, että jälkikäteen perittäviä oikeudenkäyntimaksuja ei aiotakaan maksaa. On kuitenkin huomioon otettava, että suuri osa hallinto-oikeudessa käsiteltävistä asioista on maksuttomia, joten etukäteismaksun määräämisellä ei ole näiden asioiden valituskynnysmerkitystä. Kun asiamäärät hallinto-oikeuksissa ovat kasvaneet paljon ja kasvavat edelleen ja tuomioistuinten resursseja ollaan samalla vähentämässä merkittävästi, voisi olla aiheellista arvioida sitäkin, pitäisikö oikeudenkäyntimaksujen käyttöalaa laajentaa. Tällöin olisi mahdollista arvioida ennen muuta sitä vaihtoehtoa, olisiko laajemmin asiaryhmissä, joissa nyt ei oikeudenkäyntimaksua ole, mahdollista käyttää pienempää ennalta maksettavaa oikeudenkäyntimaksua. Tällöin tulisi kuitenkin olla jokin mahdollisimman vähän viranomaisia työllistävä keino, jolla varattomat henkilöt voisivat osoittaa tuomioistuimelle varattomuutensa ja he voisivat saada asiansa vireille ilman etukäteismaksua. Nykyisen oikeudenkäyntimaksun määrää ei ole toivottavaa enää merkittävästi korottaa, jottei siitä muodostuisi liian suurta kynnystä valittamiselle.

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Oikeudenkäyntimaksun periminen etukäteen ja sen poistaminen ja palauttaminen niissä tapauksissa, joissa valituksenalainen päätös muuttuu hallinto-oikeudessa, ei lisänne työtä verrattuna siihen, että nykyisin tuomioistuin hoitaa oikeudenkäyntimaksujen laskuttamisen. Sitäkin toisaalta voitaisiin arvioida, onko tarkoituksenmukaista jättää tuomioistuimen tehtäväksi maksun palauttamisesta aiheutuvat toimenpiteet vai riittäisikö se, että palauttamisesta on lausuttu hallinto-oikeuden

päätöksessä. Oikeudenkäyntimaksua koskevaan oikaisuvaatimusmenettelyyn ja muutoksenhakuun muutoksella ei sinänsä olisi merkitystä muutoin kuin, että asiakkaan on tullut maksaa maksu etukäteen, eikä maksuun saa nykytapaa lykkäystä, kunnes muutoksenhaku on käsitelty. Muutoksenhakeinot olisivat siten hyvin konkreettisesti jälkikäteistä oikeusturvaa antavia.

Pitkäranta Ann-Mari
Helsingin hallinto-oikeus